

Эрмамат НУРМАТОВ

ҲАЗАЛЛАР

Кўнгил кўқида кундузлар кўёшу тунда маҳим бор,
Амир этмоқка шай виждан атамлиши танти шоҳим бор.

Тиконмас, сабзалар унмиши ҳамон руҳи равонимда,
Алардан сўз очарканман, тили бурро гувоҳим бор.

Фаришта қавмига кирмоқ учун асло давоюм ўйк,
Ёмонга яхшилик қилмоқ гунон бўлса, гуноҳим бор.

Адолат ийгласа, шодон чапак чалса қабоҳатлар,
Қўзимда айланниб ёшлар, адосиз оху воҳим бор.

Ҳаромдан юрдим олиса, ўқиб лагмат хушомадга,
Бу кўксим сарваланд эркан, сабаб мөхнат-паноҳим бор.

Ғами, масрурглиги пинҳон эмасdir Эрмуҳаммаднинг,
Дилим тиљомчи ашборим — ҳазон билмас гўёғим бор.

* * *

Навбаҳор тоғиги каби поклиска ёрдиран, кўнгил,
Гоҳи куррам, гоҳ хазин кўйловчи тордиран, кўнгил.

Яхшилик-ла эш туғилдим тангрига шукроналар,
Ул муқаддас толега мангу хумордиран, кўнгил.

Кенгек кенг дунё демисизлар, торе дунё тор эмиш,
Ҳакки рост — зулматсифат ҳисларга тордиран, кўнгил.

Гардини кўзларга сурдим она юрт — қабъанин мен,
Шул сабаб ардоқдаман, ҳар уйда тордиран, кўнгил.

Ҳеч дариг тутмила меҳри, кун каби тарқатм зиё,
Гарчи бавзан сен ўзинг ҳам унга зордиран, кўнгил.

То тириксан, Эрмуҳаммад, ҳукми виждан матлабинг,
Ногаҳон тонсан ўйлумдан тору мордиран, кўнгил.

* * *

Эл аро иззатга лойиқ инсон имон ахтарур,
Эзгулик оташлардан дилга дармон ахтарур.

Кимки поклик қашмасин кўзига чўл ташлар экан,
Оқибат чўл бағрида сарглаша армон ахтарур.

Гар мачит гардин ялабдир, жаннати эрмаски, ким —
Ўзгалар ризқидану ҳаменидан кон ахтарур.

Кибр отин миган, дилозор кимсадан олиса юр,
Шум тикон янглиғ ҳамиша оғригу қон ахтарур.

Чин заковат ҳам гурурдан бенасиб бўлганки бор,
У амал тўлғогида ўлгунча фармон ахтарур.

Эрмуҳаммад умридан сен излама доғлар, ғаним,
Тонг нури тушсан дие́рдан давру даврон ахтарур!

* * *

Тун кетиб олам аро оламча нурлар келдилар,
Нур билан дилларга ҳам нурдай сурурлар келдилар.

На сурур, гулдек безай деб умримиз дафтарларин,
Бегубор тонглар каби ёрқин шурулар келдилар.

Рўбарў бўлса машаққат ўйда гунг тоғлар мисол,
Каддини буқмоқ учун собит гурурлар келдилар.

Сойга бок, сойга тушашган қашмалар ёнига бок,
Кўйда кўза, кўзда ишқ гўлмуну ҳурлар келдилар.

Эрмуҳаммад она юрт мадҳига тил чоғлар экан,
Сўз эмас, сўз ўрнига гўёғи дурлар келдилар.

* * *

Сен табассум айлагач, дилда қуёш уйғонди-ку,
Чашмаи шодлик мисол кўзларда ёш уйғонди-ку!

Юзларинга нур сепин ёймиш, ажаб, мўъжизами,
Жон олувчи ваздилар измиди қош уйғонди-ку!

Сўзга лаб онган эдинг, булбул ҳамоҳанг сайдари,
Кир-адирда ўт-ўлан, ҳаттоси тош уйғонди-ку!

Биз сайдига чиқсан эрдик субҳидам гулишан аро,
Тарк этиб ўйкуни шунда кекса-ёш уйғонди-ку!

Чин муҳаббаттас васлидан ортиқча бойлик қайдай бор,
Куйлабон васфин Наманигон ҳамда Шош уйғонди-ку!

* * *

Кўнгил мулкими обод этарга бир сарвиназ келди,
Ўзи ўтуғ, нози ўтуғ, ажаб, гўёғи ёз келди.

Безиз маҳзун хаёллардан, қувончларга элангандим,
Чаман шаббодаси янглиғ ибо келди ноз келди.

Парирўй сухбатни таъриф этарга сўз тополмасман,
Ўшал лабзи асал қўмри овозидек овоз келди.

Қулар одам, кулар борлик, тунум кундай мунаввардир,
Шу фурсат мадҳини қилмоқ учун илкимга соз келди.

Фироқ дашти сароб ўлди, алам узлатга қочмишидир,
Сув ич, зумрад булоқдан, деб исолос ҳам боз-боз келди.

Ғазал ишқи мурод эркан азалдан Эрмуҳаммадга,
Демакки ёр билан бирга яна жонбахш баёз келди.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида, қалб
Дўстлик жўғроғиёси бор.

Мустақиллик — қуёши бор,
Тошкент — меҳригёси бор.
Бу ўлканинг юрагида

Абдулла Қаҳҳорга мөхр-муҳаббат менда мактабда ўқиб юрган ғолгар пайдо бўлган. Бу муҳаббат кейинчалик, эҳтимол, Асрор бобо самоваридан ўт олиб, кампирлар қоқдан симдан ёхуд "Олтин юлдуз" шулавасидан чўгланиб, сўнмас оташ-алангага айлангандир. Ҳарқалай, ёзувчининг жозибадор асарлари ўшанда мурғак қалбларинизни оҳанрабо янглиг ўзига тортган, бошқа сўз санъаткорлари қатори адабиётта, ижодга иштиёқ ўйотган эди.

"Мен адабиёт муҳимбанд, шунинг учун адабиётга яшинар кирган ёшларни кўриб, кувиони кетаман, кувионимни ўшингин ўзига миннадорлик иззор килиб айтаман. Бу яшинаган ёғини елшини демакар", деди адабиёт.

Устоз истеъоддли, сергайрат ёшлар мўйсафийд, ёзувчиарнинг қадамига қараб имиллаб юрмасликларини таъкидлар, салом бераб, хурматини жойига кўйиб ўтиб, Михаил Светлов сўзлар билан айтгандан, учур тулори кулогининг тагини қашлаб, ўзиб кетишлари, бакувват, ўтирик асарлар яратиб, катта адабиёт миёсига чиқишиларни астойдил соҳалар эди.

Олтмиш олиоптик йилнинг майидага (қайси кунлиги ёдимда ўй), соат ут-тўрлар чамаси, эски Братск кўясидан секин пиёда юриб бораётган Абдулла Қаҳҳорни кўриб колдим. Қандайдир ўйчан ва жиддий. Зилзила таъкорланинг турган, табий оғат асарларни ҳам битмаган кезлар. Әрибек кетган бир қаватли ўйларга темир тирговичлар тирад кўйилган; яроқисиз иморатларни танклар бузуб ташлаётган. Шовкин-сурон, чант-тўзон. Адаб ўз

ОЛТИН ЗАНГЛАМАС

хасислиги, фикрга саҳиблиги, оз сўз билан кўп маънно англати олиш маҳоратига койил колар, сұхбат, ҳазил-мутоғайлардага адабиёнг оригинал образлари, тагдор ибораларини ишлатишни, қаҳҳорона гапиришини кўрардик.

Самарқанд давлат университетининг филология факултетида таҳсил олган йилларда Абдулла Қаҳҳор иходи билан кенгрок, чукурорқ танишиш имкони бўлди. Биз адабининг хикоялари, романлари, писесларини ҳадида кизғин баҳслашар, айниска, унинг сўзга хасислиги, фикрга саҳиблиги, оз сўз билан кўп маънно англати олиш маҳоратига койил колар, сұхбат, ҳазил-мутоғайлардага адабиёнг оригинал образлари, тагдор ибораларини ишлатишни, қаҳҳорона гапиришини кўрардик.

Иван Петрович деган рус тили ўқитувчимиз бўларди. Уз фанини, талабаларни севадиган, ўзбек тилини бинойидек биладиган бу кекса домамизнинг Абдулла Қаҳҳорига илоси бўланади. Бир куни "Ўзар" хикояси асосида тайёрланган теленинсионировкадан олган таассусорини тўлқинлантирил хикоя килди. "Аломат ёзувчи, зур новеллист. Афсуски, рус ёзувчилари хали уни унни билишимдик, тархима килингандарни ҳам бўш", деди куюниб. Бундай дил сузларини ўзар, яроқисиз иморатларни танклар бузуб ташлаётган. Шовкин-сурон, чант-тўзон. Адаб ўз

хасислиги, фикрга саҳиблиги, оз сўз билан кўп маънно англати олиш маҳоратига койил колар, сұхбат, ҳазил-мутоғайлардага адабиёнг оригинал образлари, тагдор ибораларини ишлатишни, қаҳҳорона гапиришини кўрардик.

Абдулла Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасрларга ўрнини бўшатиб бериш учун зилзилага қараб турган эски binolari ҳаробасига танклар ҳуҳум бошлади, бу ёгидан шўнгич, ўтгидан бошига тошу тупрок, қамиши, ёғоч илиб чикмоқда. Бўлудозерлар, экскаваторлар янги куриши майдонларини тозаламоқда. Пойтактимиз ҳадематни янги жамолими кўрсатади".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Орадан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўрнини бўшатиб бериш учун зилзилага қараб турган эски binolari ҳаробасигa танклар ҳуҳум бошлади, бу ёгидан шўнгич, ўтгидан бошига тошу тупрок, қамиши, ёғоч илиб чикмоқда. Бўлудозерлар, экскаваторлар янги куриши майдонlарini тозаламоқда. Пойтактимиз ҳадематни янги жамолими кўрсатади".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўрнини бўшатиб бериш учун зилzilaga қарab tурган эски binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўlудozерlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини бўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўlудozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини bўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўlудozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини bўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўlудozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини bўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўlудozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини bўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўlудozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини bўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўlудozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини bўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўludozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини bўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўludozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Ўшанда кўнглимдан кечган фикр, устознинг дилгирлигига боиси тўғри чиқди: замин зарби ёзувчи қабли қавридан ўтади, из колдиди.

А. Қаҳҳор "хозири" маколосини ўйдиди.

Оладан кўп ўтмай А. Қаҳҳорининг "Хайтимиз жамоли" маколосини ўйдиди.

Унда, жумладан, шундай сатрлар бор эди: "Ешини яшаб, замонамизга мувоғиқ ва муносиб янги қасrларга ўrнини bўshatiб beriш учун zilzilaga қarab tурган эski binolari ҳarobasiga tанklar ҳuҳum boшладi, bу ёgидan шўnгич, ўtгидan boшига toшу tупрок, қамиши, ёғоч илиб чикmoқda. Bўludozerlар, ekscavatorlар janги kуriши mайдonlari ni тозalamoқda. Poytaktimiz ҳademati ni янги жамолimi kўrсatadi".

Бу китобча янги аср арафасида дунёга келганди. Бор-йўғи 16 саҳифадан иборат "Самарқанд ҳакида уч афсона" номли ушбу китобчанинг муаллифи жаҳонга таникли санъатшунос, академик Галина Пугаченкова. "Иход дунёси" нашриёт уйидаги чоп этилган рисоладаги миниатюралар рассом Елена Орленко ва томонидан ишланган.

Шарк шахарлари, айниқса, 2750 иyllигини нишонлаётган Самарқанд тарихи билдишдан бўлган истеъодиди олима билан ишаш баҳтира мусассар бўлганимдан хурсандман, — дейди китобчанинг мукваррихи, таникли болалар ёзувчиси Ёкуб Хўжаев. — Бу ихчам асаннинг нобигири шундак, Галина Анатолевна шундан сўнг болалар учун кеч нарса ёзмади. Унинг ёзиш услуби адабиётчиларга эмас, санъатшуносларга хос эди. Шундай бўлса-да, ҳамкорликимиз куттимагандага муввафакияти кечди. Биримиз асосан фан учун, бошкимиш болалар учун хизмат қилиган бўлсак-да, бир-бirimizни яхши тушундик. Бу икодий ҳамкорлик самараси сифатida дунёга келган ажойиб китобча бутун дунёдаги археология, архитектура, санъатшунослика даҳлор одамлар танийдиган улуг бир инсондан хотира бўлиб колди.

Шахсан ўзим бу гўзал, латофатли аёл билан Самарқанд ҳакида фимларни устида ишлаш жараённида учрашгандим. Барча иши материаллар наимоши қулиниётган залга каддикомати келишган, овози ниҳоятда ёкими аёл кириб келди. Уни танималнапар ба аёл бутун дунёга машҳур олима эканлигини хаёлларига ҳам келтирмадилар. Қўйи бўлингандан сўнг асосий иш жойи бўлган монтаж хонасига ўтдики ва ерда иш деяри ики соатта чўзилди. Галина Анатолевна муаллифи сифатида икодий жамоага ишонч билдирган холда, ҳаммани катта қизикиш билан тинглади. У муаллифи ёки маслаҳатни сифатида катнашган фимлар кўп, айниқса, Самарқанд ҳакида гон борадиган филмларнинг барчасида унинг номини учратиш мумкин. Зоро, олима ўз ҳаётини бу шахарсиз тасаввур қиломади.

Ўшанда, ўтган асрнинг 70-йилларида мен кинорежиссер ассистенти эдим ва олимдининг овозини ёзиб олиш, у ҳақида архий йигиси ҳакида ўйламаганман. Ҳаммаси тохиримда колган. Бирор, кейин ҳар бир учрашувимиз ён дафтарга, ё магнит лентасига муҳрланди. Бугун, шундай ажойиб бир шах ёни мизда йўқ пайдо, ўйлаб коламан: юртимизнинг тарихи, маданияти, санъати шаклланишида бебаҳо хизматлар

кўрсатган одамларнинг ҳаётини абадийлаштиришга хисса қўшишида, очиши, кўпинча кенинг юрамис. Шу маънода мен ҳам Галина Анатолевнадан кўп нарса олиб коломаганимга ағсусландим. Лекин, ҳар ҳолда беъзи сұхбатларимиз сакланиб қолган кўнглигма таскин беради. Шундай сұхбатлардан бирни олиминаларни 80 йиллик юбилейи вактида бўлганни.

Галина Анатолевна, сизнинг яшаш жойингиз Тошкент шахри бўлса-да, умрингизнинг асосий кисми йўлда, самолётда, поездда

"САМАРҚАНДНИ БЕҲАД СЕВАМАН..."

Академик Г.Пугаченкова билан сұхбатлардан сатрлар

йтди. Жуда кўплаб тарихий шахарларда тадқиқотлар ўтказдигиз. Улар орасида сиз учун энг қадрли бўлган шахар ҳайси бирни?

— Шубҳасиз, Самарқанд. Мен буни тақор-тақор айтишади ҳеч чарчамайман. Бу шахар бугунги кунда ҳам ўзининг буюк гўзлалигини, бетакор тарихини манзараларини сақлаб қололган. Ундаға бекиши мөвъморий ёдгорликлар ўтмиш даврлар ва келажакнинг булоқлигидан сўзлайди. Ҳали ер юзининг яшаш кўплаб авлодлари Самарқанднинг гўзлалигидан ҳайратланиб ўшайдилар.

Самарқандик бор кўрган кунингиз ёдингиздами?

— Буни ҳеч қачон унтиби бўлмайди. Тўққиз ёшидама онам менинг бу шахарга томоша килиш учун олиб борганди. Ёзги таътилини ўша ерда ўтказиб, мөвъморий ёдгорликлардан олам-олам таассуратлар билан кайттаниман. Гўё эртакни эслаттанди бу шахар менга. Болалигимда жуда кўп китоблар ўқигандман, айниқса, "Минг бир кеч" эртаклари ёқарди. Ана шу эртакларда ўқигандарим

кўз олдимда Самарқанд тимсолида на-моён бўлганди. Самарқандга кейинги борганимдан бу хиссият янада куна-йиб бераведи.

Кейин Тошкентда муким яшаб колиб, собиқ Ўрта Осиё индустрия институти-ник архитектура факултетига ўқишига кирдим. Шу тарика архитектура тарихи-ни ўрганишга тайёрлана бошладим.

Шундан сўнг Самарқанднинг бош майдони — Регистоннинг ўша вактда-нинг ҳолати ҳакида гаплашидик. Бу тарихий обида табийи қаршиликлар туфай-ли ёмон ахволга келиб колган бўлиб, уни саклаб қолиш кун тартибидаги асосий масалалардан бирни булиб турган-ди.

— Бу масала маданий ёдгорликларни кўришлаб имлым-методик қенгаши-да тез-тез мухоммади қилинади, — де-ганди Г.Пугаченкова.

Хатто ҳукумат қолган бўлиб турган-ди.

— Умрингизнинг яшаш кўплаб қолган бўлиб турган-ди.

— Умрингизн

